

Razotkrivanje političkih misterija, skrivenih skandala i malih tajni iz stoljetnog središta h

Piše:

ANTONIJA VRČIĆ

Poput freske koja se iza tapeta u dvorani Banskih dvora u kojoj se održavaju sjednice Vlade skrivala najvjerojatnije dvjestotinjak godina, tako je i bogata, politička i društvena povijest ovog središta hrvatske političke moći prikrivena s nekoliko slojeva misterije. Poznate povijesne činjenice reći će kako je dugačka barokna zgrada u kojoj danas stoluje hrvatska Vlada sagrađena krajem 18. stoljeća na mjestu nekadašnje kuće bana Petra Zrinskoga. Njihova imovina je krajem 17. stoljeća zaplijenjena pa je ta stara kuća Zrinskih prodana obitelji Čikulini, a nakon toga došla je u posjed obitelji Kulmer. Gradnja ove danas reprezentativne palače počela je nakon obnove od požara 1801. godine. No u vlasništvu Kulmera nije ostala dugo pa ju je još nedovršenu prodao Zemaljskoj za 75.000 forinti.

Nakon odluke tadašnjeg Hrvatskog sabora o potrebi kraljevske kuće u kojoj bi živio hrvatski ban i u kojoj bi se smjestili i sudovi, palača je dobila ime Banska palača. Renovirana je i nadograđena do početka 1809. godine, a u njoj je, uz sudove i arhiv, bila smještena i hrvatska sabornica. Kao i danas, i tad je palača bila pozornica na kojoj su se odigrale važne društveno političke priče. U palači je živio i umro ban Josip Jelačić, a po njemu danas nosi ime i dvorana u kojoj se održavaju sjednice današnje Vlade, na čijem zidu je pronađena misteriozna freska.

Kao i u svakoj pravoj misteriji, tako se i o životu Banskih dvora malo zna, a puno nagađa. Centar političke moći, simbol države, zatvoren je za javnost tijekom vladavine premijera Ivice Račana, na čiju su inicijativu dvori i otvoreni za posjete 2000. godine. No za razliku od zgrade Hrvatskog sabora koja se za posjetitelje otvara jednom godišnje, "obični" puk u Banske dvore više ne može ući. No neke stvari isure u javnost. Jedan visoko rangirani političar prepričao je zanimljivu epizodu o tulumima petkom kod Ive Sanadera. U kabinetu premijera, na drugom katu Banskih dvora, okupilo bi se odabrano društvo te uz piće i finger food opušteno prepričavalo događaje od proteklog tjedna i pripremalo se za vikend. Naš izvor tvrdi da je na Sanaderovim tulumima petkom uvijek sve bilo građanski ugladeno. Samo su se čistačice bunile jer su morale ostajati dulje. Čak i oni koji su u dvorima radili, poput bivše premijerke Jadranke Kosor, malo su znali o svim sobama i navodnim tajnim hodnicima.

Nastavak na sljedećoj stranici

hrvatske izvršne vlasti, raskošne palače koja simbolički dominira Gornjim gradom

skrivali od nas
ski dvori

Ivo Sanader je, obično petkom, u svojem kabinetu okupljao najuži krug suradnika i surac

Ona je premijersku sobu na prvom katu koristila od srpnja 2009. do prosinca 2011. godine. Njegova nasljednica, gospođa Kosor, drugačije je koristila radne prostore. "U sklopu ureda bile je soba za tajnice i prostorija za sastanke. Ondje je bio samo stol sa stolicama, a ja sam premjestila jednu klupsku garnituru i ondje primala goste. Sanader ih je, primjerice, primao u svojem uredu, a meni je ured služio za proučavanje dokumentacije jer taj posao iziskuje puno čitanja i koncentracije. Iza ureda nalazi se mala soba za odmor s krevetom i ormarom. Nju nikad nisam koristila, točnije, od nje sam napravila skladište za svoje knjige", prisjeća se bivša premijerka. **Njezin današnji kolega Andrej Plenković kaže kako u premijerskoj sobi pro-**

Gospođa Kosor, jedina hrvatska premijerka, nije koristila sobu za odmor u nastavku kabineta šefa vlade. Tamo je, kaže, držala svoje knjige

Preuređeni interijeri Banskih dvora početkom 50-ih godina prošlog stoljeća

vodi gotovo cijeli dan. Dolazi oko 8 na posao i, ovisno o zadacima toga dana, ostaje i do 22 sata. No sam će reći, iako je njegova soba bogata zanimljivim pričama koje su oblikovale našu politiku i društvo, kako se puno veće i značajnije odluke donose u sobi pored u kojoj se sastaje uži kabinet Vlade, ministri s premijerom - dvorani hrvatskih banova. Kao što sobe mijenjaju svoje korisnike, s promjenom vlada i političkog vodstva države, tako su i Banski dvori tijekom godina mijenjali svoje "vlasnike". Izmijenilo se 16 banova u palači koja je prvotno zamišljena tako da na prvom katu bude stan za bana, a na katu iznad trebali su biti prostori suda, uredi i ostalo. Tad su se u središnjoj dvorani održavali svečani balovi i prijami broj-

U mandatu premijera Zorana Milanovića postavljena su posebna stakla na prozorima ureda koja štite prostor od neovlaštenog prisluškivanja

nih dužnosnika. Banski dvori pamte i razdoblje vladavine Vlade Kraljevine SHS, a tijekom NDH od 1941. do 1945. godine Banski dvori su bili ured Ante Pavelića i sjedište njegove vlade. Njegovo ime nosi i ured namijenjen premijeru. Iako u njemu premijeri ne sjede već godinama, mnogi će reći kako je to najljepši ured u dvorima. Najveći ured preuređen je upravo njegovim dolaskom i s namjerom da priliči njegovu statusu. Upravo zato je to najveća i najljepša dvorana, po nekim navodima, u potpunosti obložena drvom. No od hrvatskih premijera u njemu je samo nakratko sjedio Nikica Valentić, koji je premijersku dužnost obnašao od 3. travnja 1993. do 7. studenog 1995. godine. Zbog tadašnjih

lnica. Uz piće i laganu hranu, prepričavali su se politički događaji proteklog tjedna

Fotografije ponešto začuđenih komunističkih dužnosnika u turi po Banskim dvorima

Luksuzni lusteri na stropu salona. Fotke su iz Muzeja istorije Jugoslavije, Beograd

opsežnih radova na danas najvećem uredu i kako bi Paveliću napravio uredski namještaj, početkom 40-ih godina prošlog stoljeća u Zagreb se iz Daruvara doselio Krešimir Reindl s obitelji. "Prema onome što imam dokumentirano u svojem fotoalbumu, moj je otac napravio za Pavelića pisači stol, pripadajući radni stolac, zatim uredski ormar te stolić za šah s dvije stolice", reći će njegov sin, 75-godišnji Krešimir Reindl.

Namještaj njegova oca, koji je, po medijskim napisima, ubijen odmah nakon smjene vlasti 1945., čuva se u Banskim dvorima, rezidenciji u Visokoj ulici i u Saboru. Danas u tom uredu Ante Pavelića u sjevernom krilu zgrade sjedi ministar unutarnjih poslova Davor Božinović, a navodno je u njemu tijekom kratkog boravka u vladi sjedio i Tomislav Karamarko.

Banski dvori bili su poznato okupljalište tadašnje političke elite, ali i važnih političkih šefova država iz svih krajeva svijeta. Od 1945. godine bili su sjedište izvršne vlasti i predsjedništva SR Hrvatske te idealna lokacija sastanaka Josipa Broza Tita s umjetnicima, akademikarima, šefovima brojnih država i mnogih drugih. Na večeri u Banskim dvorima Tito je ugostio i američkog predsjednika Richarda Nixona, koji je od 30. rujna do 2. listopada 1970. godine boravio u Jugoslaviji kao prvi američki predsjednik koji je posjetio komunističku zemlju u srcu Europe. Upravo na toj večeri Nixon je svoju zdravicu završio riječima: "Živjela Hrvatska, Živjela Jugoslavija".

"Posjetio je Zagreb u vrijeme punog zamaha Hrvatskog proljeća i tako je za sve 'proljećare' i tad i kasnije dobio i imao posebno značenje", smatra povjesničar Tvrtko Jakovina.

Manje preuređenje su Banski dvori doživjeli i tijekom Tita, početkom 50-ih godina prošlog stoljeća, no od banovanja prvog bana pučanina Ivana Mažuranića i 1882. godine nije bilo većih zahvata kojima bi se mijenjali volumen i prostorni odnosi kompleksa zgrada. Veći zahvati uređenja učinjeni su na dvorima nakon raketiranja 1991. godine. Tog 7. listopada sirene su se oglasile u Zagrebu. U tadašnjem sjedištu Vlade Republike Hrvatske tijekom Domovinskog rata predsjednik Franjo Tuđman pregovarao je s legalnim predsjednikom Predsjedništva SFRJ Stjepanom Mesićem i predsjednikom Saveznog izvršnog vijeća Antom Markovićem, jugoslavenskim premijerom.

Nastavak na sljedećoj stranici

Nije razjašnjeno tko je 1991. dojavio JNA da krene s raketiranjem Banskih dvora

U napadima je mogao poginuti Franjo Tuđman, novoizabrani hrvatski predsjednik, Stipe Mesić, predsjednik predsjedništva Jugoslavije i Ante Marković, jugoslavenski premijer, jer su sva trojica u to vrijeme bila u zgradi, no svi su preživjeli. Jedan je građanin ubijen, a dijelovi zgrade teško su oštećeni. U izvješću policije, objavljenom 26 godina nakon raketiranja, podnesena je kaznena prijava protiv šest osoba, pet državljana Srbije i jednog državljanina RH. Tad počinjena materijalna šteta iznosila je 35 milijuna kuna. Tuđman, koji je dvore napustio netom prije bombardiranja, preselio se u Predsjedničke dvore, a u Banskim dvorima započela je sustavna i opsežna obnova koja je potrajala do 1995. godine.

No nije to bio jedini put kad se policija uključila u događanja unutar dvora. Početkom 2003. godine nestale su slike iz ureda potpredsjednika Vlade. Lukavi kradljivac slike je ispremeštao pa se nije odmah otkrilo da ih nema. U ovom danas zaštićenom kulturnom dobru nalazi se gotovo 300 slika, vrijednih gotovo 10 milijuna kuna. U 85 prostorija dvora radi više od stotinjak zaposlenika. Oni sami odmahnut će rukom na priče o tajnim tunelima i bunkeru koji se na dubini od 130 metara skriva ispod dvora te koji je tunelima povezan s Pantovčakom i Sljemenom. Navodno su tuneli zatrpani tijekom Domovinskog rata kako njima ne bi do vrha hrvatske moći stigli srpski vojnici.

Da su Banski dvori idealno mjesto i za druženje ministara pokazao je premijer Plenković koji je u društvu ministara

Tito (sa šeširom) provjerava novouređene prostore. Iza je Veco Holjevac

u Vladi, obučenih u kockaste dresove, pratio i nogometnu utakmicu Svjetskog prvenstva u kojoj je Hrvatska pobijedila Island 2-1. Upravo premijer Plenković, trenutačni glavni "ban" ovih dvora, najavio je kako bi se uskoro trebala izdati i posebna monografija koja će na sveobuhvatan način prikazati zanimljivu arhitektonsku, ali i političku prošlost ovoga zdanja.

"Bit će to jedna priča koja neće samo sadržavati urbanistički razvoj i genezu, nego i vrlo jasno prikazati i povijesni

kontekst koji je za ovu građevinu jako značajan. Svatko tko je u njoj boravio prilagođavao ju je novoj funkciji. Prije nego što su prenamijenjene za banske prostore bile su to privatne palače, sa svojim gospodarima, a zatim su prolazile političke promjene našega društva", rekao nam je Davor Trupković, pomoćnik ministrice kulture.

Pronadene freske, oslici s kraja 18. stoljeća, prikazuju gradove, a Hrvatski restauratorski zavod trebao bi radove završiti u prvoj polovici sljedeće godine i nakon toga vedute će biti prezentirane javnosti, napominje zamjenik Trupković. Možda će tad i zanimljiva povijest Banskih dvora, zakopana ispod nekoliko slojeva tapeta, oživjeti.

Zgrada na Trgu sv. Marka 2 i dalje stoji te spremno čeka nove stanare. Možda joj je potrebno malo "provjetravanja", no ako je vjerovati bivšoj premijerki Kosor, koja je uoči predaje vlasti premijeru Milanoviću rekla kako su "ormari čisti, a bit će i prozračni", svaka će se nova vlast potruditi da i Banski dvori takvi budu, prozračni i čisti. Ili će barem staviti neke nove tapete. Hodnik sa slikama hrvatskih premijera odaje počast političkom vrhu, a nekadašnja palača mogla bi odati počast povijesnom kontekstu u kojem je izrasla. A to je tek prava priča koju vrijedi čuti. O misterijama Banskih dvora, tajnim tunelima, posebnim telefonima i blagu skrivenom u uredima i dalje će razmišljati građani, taj "običan puk" koji u Banske dvore ne mogu ući, nego samo ispred njih prosvjedovati.

Podnožje Gornjega grada ispresjecano je tunelima. Priča se da su galerije prema Banskim dvorima zatvorene kako bi se osigurala zgrada Vlade

Zidove ukrašavaju ozbiljna umjetnička djela